

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Keränen Mika
Savolainen Jani

Kehittämishanke

Työelämälähtöisyyden merkitys opettajalle ja opiskelijalle

Työn ohjaaja
Pekka Kalli
Jukka Nurmiaho

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Keränen Mika, Savolainen Jani
Työelämälähtöisyyden merkitys opettajalle ja opiskelijalle
27 sivua + 1 liitesivua
Joulukuu 2010
Työn ohjaaja Pekka Kalli, Jukka Nurmiaho

TIIVISTELMÄ

Tarkoituksenamme oli miettiä työelämälähtöisyyden merkitystä opettajalle ja opiskelijalle. Hanke on yksi annetuista aiheista Campus Conexus projektissa.

Hanketyön toteutimme siten, että loimme ongelmasta kysymyksiä, joita ratkoimme omien ajatusten, kirjallisuuden ja haastatteluiden (face to face, ja sähköpostitse) ja faktojen perusteella.

Kirjallisuutta työelämälähtöisyydestä ja työssäoppimisesta on kirjoitettu runsaasti, joten kirjallisuuden käyttö lähdeaineistona oli helppoa.

Valmistuneille opiskelijoille suunnatulla sähköpostihaastattelulla saimme selville perusasioita työssäoppimisen tärkeydestä ja mielekkyydestä. Haastattelussa olevien kysymysten vertailu oli helppoa asetettujen kysymysten takia. Kysymysten analysointi esimerkiksi spss ohjelmalla olisi antanut tilastollisempia vastauksia, mutta emme halunneet sitä tässä työssä vaan tarkoitus oli miettiä asioita hieman ihmisläheisemmin.

Tutkivan oppimisen mallilla saimme vastauksia asettamiimme kysymyksiin sekä kirjallisuudesta jo tutkittua tietoa faktapohjaksi pohdiskeluihimme.

Synteesinä voimme pitää opettajanäkökulman ja opiskelijanäkökulman yhteistuotosta, joka mielestämme tukee työelämälähtöisyyden merkityksen tärkeyttä.

Tekemäämme työtä olisi helppo lähteä jatkamaan esimerkiksi graduksi tms. luomalla tieteellisemmän tutkimuksen laajemmalle kohderyhmälle.

Mika Keränen ja Jani Savolainen

Asiasanat: työelämä, työelämälähtöisyys, tutkiva oppiminen

Sisällysluettelo

1 Johdanto	4
2 Taustaa	5
2.1 Case Kajaanin Ammattikorkeakoulu	6
2.1.1 Opettaja ohjaajana	7
3 Mitä työelämälähtöisyys tarkoittaa opettajalle?	9
3.1 Pitääkö työelämän näkyä opetuksessa?	9
3.2 Pitääkö opettajan olla mukana työelämässä?	10
3.3 Miten opiskelijoita voidaan valmentaa kohti opiskelujen jälkeistä työelämää? ...	10
3.4 Mitä työelämä tuo opetukseen?	11
3.5 Voiko työelämä vaikeuttaa opetusta?	11
3.6 Miten opetus voi palvella työelämää?	12
3.7 Onko opettaminen mielekkäämpää työelämälähtöisen opetuksen kautta?	13
3.8 Onko ns. kisälli-oppipoika opetus parempaa kuin perinteinen oppilaitosopetus?	13
4. Mitä työelämälähtöisyys tarkoittaa opiskelijalle	14
4.1 Helpottaako työelämälähtöinen opetus opiskelua?	14
4.1.1 <i>Työssäoppimisen konteksti</i>	14
4.1.1.1 <i>Kognitio</i>	15
4.1.1.2 <i>Affekti</i>	15
4.1.1.3 <i>Konaatio</i>	15
4.2 Onko työelämälähtöinen opetus paras malli hiljaisen tiedon siirtoon?	15
4.2.1 <i>Hiljainen tieto</i>	16
4.3 Miten opiskelijat kokevat työelämälähtöisen opetuksen?	17
4.3.1 <i>Haastattelu tulos</i>	18
4.4 Onko oppiminen mielekkäämpää työelämälähtöisen opetuksen kautta?	19
4.5 Palveleeko työelämälähtöinen opetus paremmin työnantajia?	19
4.6 Onko työssäoppimista kolmenvuoden koulutuksessa tarpeeksi?	20
4.7 Miten työelämälähtöisyyttä kehitetään? Edesauttavatko opettajien työelämä jaksot sitä?	21
4.8 Pitäisikö opetuksessa olla mukana työelämän edustajia?	21
5 Yhteenveto	23
Lähteet	25
Liitteet	27

1 Johdanto

Hankkeen tarkoitus on miettiä työelämälähtöisyyden merkitystä opettajan ja opiskelijan näkökulmista. Työn tarkoituksena on myös pohtia hiljaisen tiedon siirtämisen mahdollisuuksia vanhemmalta sukupolvelta nuoremmille, sekä selvittää mitä työelämälähtöisyys tarkoittaa opettajalle ja opiskelijoille. Tarkastelussa on myös opettajien työelämäjaksojen vaikutus sekä opiskelijoiden työssä oppiminen.

Olemme käsitelleet hankkeessa työelämälähtöistä opetusta ja työssä oppimista. Tässä hankkeessa työssä oppimista pidetään yhtenä osana työelämälähtöistä opetusta.

Työtä tehdessämme suoritimme haastattelun valmistuneilta opiskelijoilta siitä, miten he kokivat työssäoppisen omassa opiskelussaan.

Mika Keränen

Jani Savolainen

2 Taustaa

Opetus- ja kulttuuriministeriö tiedotti 16.04.2009, että opetusministeri Henna Virkkunen on asettanut työ- ja ohjausryhmän tekemään ehdotukset siitä, kuinka parhaiten nopeutetaan nuorten siirtymistä toiselta asteelta korkeakouluopintoihin sekä koulutuksesta työelämään.

Hallitus päätti tavoitteesta hallitusohjelman puolivälitarkastelussa. Asetetun työryhmän tulee myös arvioida, tuottaako korkeakoulujärjestelmä työmarkkinoille riittävästi osaavaa työvoimaa tulevaisuudessa.

Tynjälä, Välimaa ja Murtonen ovat tutkineet ammattikorkeakoulusta valmistuneiden opiskelijoiden siirtymistä työelämään. Heidän mukaansa ammattikorkeakoulut ovat pystyneet vastaamaan työelämän tarpeisiin kohtalaisen hyvin. Kuitenkaan kuva ei pysy näin myönteisenä, kun tarkastellaan opiskelijoiden arvioita heidän työelämävalmiuksistaan. Valmistuneet kokevat, että he eivät ole saaneet riittävästi valmiuksia toimia työelämässä menestyksekkäästi.

Kun lähdimme miettimään työelämän ja opiskelun yhteyksiä, otimme tärkeimmäksi seikaksi panostaa työelämälähtöisyyteen opetuksessa ja luoda opiskelijoille merkityksiä työelämän kautta. Merkityksien ja työelämäyhteyksien kautta opiskelijat saavat motivaatiota ja näin ollen valmistuvat ammattitaitoisempina vastaamaan työelämän haasteisiin.

Wilén, Kojo, Nummela ja Rahikka kirjoittavat artikkelissaan, että työelämä ja opetus näyttäytyivät yhteistyössä ammattikorkeakoululle asetettujen eri tehtävädimensioiden ääripäissä. Työelämälle tutkimus- ja kehitystehtävällä oli suuri merkitys, mutta koulutuksella vähäinen. Vastaavasti opetukselle koulutuksella oli suuri ja tutkimus- ja kehitystehtävällä vähäinen merkitys.

Lyhytaikaisesti hanketutkimuksessa koulutustehtävä sai suuremman merkityksen, tutkijan osallistuttua opiskelijan ohjaukseen ja opetukseen sekä työelämän kehittämistehtävään että opinnäytetyöhön liittyvissä asioissa. Harjoittelunsa aikana

opiskelija sijoittui dimensioiden muodostamassa kentässä keskelle tämän pyrittyä täyttämään sekä t & k-toiminnan että koulutuksen taholta asetettuja tehtäviä.

Erikoistutkija, dosentti Johanna Lasonen Jyväskylän yliopistosta esittelee eri ammatillisen koulutuksen Eurooppalaisia järjestelmiä. Hollannissa, Tanskassa, Itävallassa ja Saksassa on käytössä duaalijärjestelmä eli työperäinen oppiminen. Suomessa vastaavasti käytetään oppilaitoskeskeistä oppimista ja opetusta. Englannissa on käytössä sekä oppilaitos- että työpaikkakeskeinen koulutus.

Nuoret siirtyvät työelämään suomessa, ruotsissa ja tanskassa keskimäärin 21–24 vuoden iässä. Keskimäärin 19-21 -vuotiaina työelämään siirtyvät hollantilaiset, ranskalaiset, belgialaiset, slovenialaiset, itävaltalaiset, espanjalaiset ja kreikkalaiset nuoret. Portugalilaiset, italialaiset, unkarilaiset, slovakialaiset ja romanialaiset nuoret siirtyvät työelämään keskimäärin 18-vuotiaina.

Kun nuori valmistuu, voi hänen olla vaikeaa saada työpaikkaa. Kuitenkin maiden välillä on eroja. Alhaisten työttömyyslukujen maissa on käytössä juuri duaalijärjestelmä eli työperäinen oppiminen.

2.1 Case Kajaanin Ammattikorkeakoulu

Kajaanin ammattikorkeakoulussa aloitettiin uudenlainen tietokonepelien kehittäjien koulutus syksyllä 2009. Opetuksen tarkoituksena oli luoda oppimisympäristö, joka tarjoaa opiskelijoille mahdollisimman työelämälähtöisen tavan tulla oman alansa ammattilaisiksi.

Opiskelijat toimivat suurimman osan ajastaan omassa kotiluokassaan, johon opettajat tulevat pitämään tuntejaan. Kurssien toteutuksessa pyritään pois luennonomaisesta opettamisesta ja viedään opetus osaksi projektiluontoista työskentelyä.

Taustalla on idea siitä, että opiskelijat tulevat kouluun kuin työpaikalleen. He tekevät opiskeluaikanaan oikeita työelämälähtöisiä projekteja oikeille asiakkaille. Työelämän ja koulun yhteistyötä helpottaa opiskelijoiden oma osuuskunta. Osuuskunta saa työelämältä toimeksiantoja, joihin haetaan työntekijät opiskelijoiden keskuudesta. Kun opiskelijat toteuttavat toimeksiantoja, he kohtaavat haasteita. Näitä haasteita ratkaistaan

opettajien kanssa ja samalla opitaan tieto haasteen ratkaisun takana. Tämän jälkeen opettaja voi merkitä kurssin suoritukseksi. Opiskelija ei siis käy kurssia perinteisesti teoriaopintoina ja saa suoritusta tentin lopputuloksen perusteella, vaan hän tekee työtä ja osoittaa työllään opettajalle, että on oppinut asian.

Kokemukset ovat olleet kannustavia. Opiskelijat ovat motivoituneita oppimaan ja työelämän jokapäiväinen läsnäolo tuo opittuun merkityksiä. Kuten arvata saattaa, muutos aiheuttaa aina myös vastarintaa. Opetuksen suunnittelussa on jouduttu tasapainoilemaan opiskelijoiden ja opetushenkilökunnan vaatimusten välillä.

Uudenlaisella opetustavalla voi olla myös negatiivisia vaikutuksia. Toiminta vaatii opettajilta ja valvojilta paljon, koska opiskelu on pääosin hyvinkin vapaata. Opiskelijat saavat itselleen paljon vastuuta ja tämä voi huonoimmassa tapauksessa houkuttaa järjestelmän väärinkäytöksiin. On vielä epäselvää kuinka hyvin opetus ja työelämä saadaan integroitua keskenään, mutta jokainen vuosi kehittää tätä tapaa opettaa asioita.

On kuitenkin huomattu, että yhteisön paine ja vertaisarviointi toimivat hyvin ko. tilanteessa. Opiskelijat toimivat työtiimeissä ja pitävät yllä tiimikohtaista kuria. Opiskelijoilla on myös vahva ”me”-henki, joka aikaansaa sen, että luokka toimii ryhmänä ja pidemmälle ehtineet vetävät mukanaan heikompia.

2.1.1 Opettaja ohjaajana

Opettajan merkitys muuttuu kun siirrytään kohti projektiluontoista oppimista. Opettaja ei enää pidä pitkiä luentokokonaisuuksia, vaan opettaja tuo osaamisensa projektien haasteiden ratkaisemiseen.

Tunteja on hyvin vähän ja niiden aikana läpikäydään ainoastaan tärkeimmät teoritiedot. Teoriatuntien lisäksi opettajalla on ns. ohjaustunteja, joilloin hän on opetustilassa läsnä, saavutettavissa ja valmis vastaamaan opiskelijoiden kysymyksiin.

Opiskelijat ottavat asioista itse selvää ja käyttävät tietoaan hyväksi projektin toteutusvaiheessa. Jos opiskelija ei sisäistä tietoa tai hänellä on ongelmia, on opettaja luokkatilassa ja antaa oman tukensa sen hetkisen ongelman ratkaisemiseksi. Opiskelija

oppii uuden asian käytännön kautta ja jakaa tietoa myöhemmin muiden samassa tilassa toimivien opiskelijoiden kesken.

Tällainen työtapa helpottaa opettajan luentojen valmistelua, mutta se tuo opettajalle uudenlaisia haasteita. Opettajan tulee olla valmis auttamaan opiskelijoita monimutkaisten asiakasprojektien tuomien haasteiden kanssa. Opettajalle ei riitä, että hän osaa vaatia tietyn harjoituksen oikeaoppisen toteuttamisen, vaan hänen tulee osata auttaa tosielämän eteentuomissa oikeissa haasteissa.

3 Mitä työelämälähtöisyys tarkoittaa opettajalle?

Opettaja valmistaa opiskelijoita työelämän palvelukseen. Työelämä on asiakas, jolle opettajan tulee tarjota käyttökelpoisia tuotteita. Opettajien tulee miettiä miten heidän antama opetus palvelee työelämää ja kuinka opiskelijat voivat hyödyntää oppimaansa opiskelujen jälkeisessä työelämässä.

Neuvonen-Rauhala tutki, mitä työelämälähtöisyys on ammattikorkeakoulutuksessa: mistä työelämälähtöisyys koostui, miten sitä tuotettiin ja sovellettiin jatkotutkintokokeilussa. Jatkotutkintokokeilun aikana syntyi konkreettisena tuloksena kolmikantaisen yhteistyön käytäntö, jossa koulutusohjelma, opiskelija ja työelämä tekevät yhteistyötä erityisesti opinnäytetyön osalta.

Opinnäytetyötä, jota tehdään usein työelämän kehittämiseen liittyvänä tehtävänä, voidaankin pitää jatkotutkinnon ytimenä. Opiskelijan rooli on hyvin keskeinen kolmikantaisessa yhteistyössä, siksi myös työkokemuksen merkitys korostui, Neuvonen-Rauhala kertoo. Toisaalta hän muistuttaa, että työelämän ja ammattikorkeakoulun yhteistyön kehittäminen organisoidummin vaatii vielä panostusta muun muassa tutkimus- ja kehitystyön osalta. Nyt yhteistyösuhteet ovat hyvin henkilösidonnaisia.

Hartikainen ja Mattila kirjoittavat, että työelämäorientaatio on läsnä opinnoissa aina silloin, kun opiskelija pohtii omia opintojaan työelämän näkökulmasta. Työelämäorientaatio on siis silta opintojen ja työelämän välillä. Opettajan tulee saada opiskelijat ymmärtämään myös työelämäorientaation käsite ja kannustaa opiskelijoita ajattelemaan opintojaan myös tulevan työelämän kannalta.

3.1 Pitääkö työelämän näkyä opetuksessa?

Lahtinen kirjoittaa Poikelan toimittamassa kirjassa, että koulutuksen ja ammattilaisten tulisi korostaa nykyistä enemmän koulutusjärjestelmien oppimistulosten relevanttisuutta: tuottaako koulutus osaamista, jolle on aitoa kysyntää työelämässä? 1990-luvun kuluessa monissa suomalaisyrityksissä (esimerkiksi Nokia) laajennettiin insinöörien osaamiskirjoa. Perinteinen insinöörikoulutus ei pystynyt vastaamaan kunnolla tähän haasteeseen. Syntyi opetussuunnitelmien perustavanlaatuinen päivitystarve.

Tästä voidaan päätellä, että työelämän tulee näkyä opetuksessa. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä mitä he tulevat työelämässä tekemään ja mitä heiltä odotetaan. Opetuksen yhtenä tarkoituksena on selkeyttää opiskelijoille sitä, mitä heidän tulee osata menestyäkseen työelämässä.

Opetuksessa voi olla mukana useita teoreettisia kursseja, joiden antama tieto on tärkeää opiskelijalle, mutta jotka eivät sisällä suoranaista työelämälähtöisyyttä. On kuitenkin pyrittävä siihen, että opettaja voi työelämän esimerkkien avulla tuoda teoreettiseen tietoon merkityksen. Tämä yhteys voidaan saavuttaa esimerkiksi opettajalla olevan arkitiedon avulla. Jos opettaja on toiminut työelämän palveluksessa, hänelle on kertynyt hiljaista tietoa siitä miten hänelle itselleen on opetettavasta teoritiedosta ollut apua työelämässä selviytymiseen.

3.2 Pitääkö opettajan olla mukana työelämässä?

Opettajan ei tarvitse olla aktiivisesti mukana työelämässä, koska hänellä tulee olla mahdollisuus valmistella opetustaan ja käyttää aikaa pedagogisiin haasteisiin. Jos opettajalta vaadittaisiin mukanaoloa työelämässä, ei hänellä olisi niin hyviä mahdollisuuksia kehittää itseään opettajana.

On kuitenkin tärkeää, että opettaja on toiminut työelämässä ennen opettajaksi ryhtymistään. Työelämä antaa opettajalle paljon käytännön arkitietoa, joka on ammatillisessa opetuksessa hyvin tärkeää. Opettaja harvoin pystyy antamaan opetukselle merkityksen, jos hänellä on vain tutkittua tietoa ilman omia kokemuksia.

Opettajan tulee kuitenkin ylläpitää omaa työelämäosaamistaan. On tärkeää, että opettaja osallistuu työelämän yhteistyöhön ja mahdollisuuksien mukaan käy työelämässä virkistämässä omaa käytännön työkokemustaan. Tällainen virkistäminen voi tarkoittaa esimerkiksi lyhyen asiakasprojektiin osallistumista.

3.3 Miten opiskelijoita voidaan valmentaa kohti opiskelujen jälkeistä työelämää?

Opettajalle tulee olla selvää mihin opiskelijat asettuvat työelämään päästessään. Hänen tulee ymmärtää mitä tietoa opiskelijat tarvitsevat tarjotakseen työnantajalleen parhaan

mahdollisen ammattitaidon. Opiskelujen osaksi voidaan ottaa esimerkiksi työelämäsimulaatioita, joiden avulla pyritään tarjoamaan opiskelijoille mahdollisuus oppia asioita erehdyksien ja onnistumisien kautta ja saada aikaan merkityksiä opetetulle asialle.

Opettajan tulee myös auttaa opiskelijoita työharjoittelupaikkojen hankkimisessa, koska työharjoittelupaikka voi edesauttaa opiskelijaa ensimmäisen oikean työpaikan saamisessa. Opettajan tulee myös tutustuttaa opiskelijat työelämään erilaisten työpaikkoihin suuntautuvien tutustumiskäyntien ja työelämän edustajien esittelyjen kautta. Opettajan tulee saattaa yhteen työpaikat ja tulevat tekijät.

3.4 Mitä työelämä tuo opetukseen?

Työelämä tuo opetukseen merkityksiä. Miksi opetettavaa asiaa täytyy opiskella? Mitä hyötyä opitusta asiasta on? Tiedot ja taidot ovat työkaluja joiden avulla opiskelija pääsee päämääräänsä.

Työelämä voi rikastaa opetusta. Sieltä voidaan saada todellisia toimeksiantoja, jolloin opiskelijat pääsevät toteuttamaan työelämän asettamia töitä jo opiskelujensa aikana. Työelämästä annetut tehtävät ovat usein paljon motivoivampia kuin opettajat keksivät harjoitustyöt. Opiskelija voi tuntea itsensä tärkeämmäksi ja saada itselleen itseluottamusta jos hän pääsee näyttämään osaamisensa suoraan työelämälle.

Petri Pohjosen mukaan työssäoppiminen on aikaisemmin ollut suosittu oppimisen muoto esimerkiksi käsityöammattien oppimisen yhteydessä, johon liittyi kiinteästi oppipoika-kisälli-mestari asetelma. Myös vanha sananlasku ”työ tekijäänsä opettaa” kuvastaa hyvin vahvaa työn ja oppimisen suhdetta.

3.5 Voiko työelämä vaikeuttaa opetusta?

Työelämä voi myös vaikeuttaa opetusta. Jos yksi työnantajataho pääsee liikaa vaikuttamaan opetettavaan aiheeseen, voi se vaikeuttaa opiskelijoiden mahdollisuuksia työmarkkinoilla. On myös mahdollista, että yhden vahvan tahon vaikutus opetukseen voi saada aikaan oppilasmäärien harhautumisen. Esimerkiksi kaivosalalla puhutaan 3000 uuden oppilaan kouluttamisesta seuraavan 5:n vuoden aikana (Lapissa). Totuutta

lähempänä on 30 -300 koulutettavaa kaivosmiestä. Tällöin ei ole kyseessä opetuksen vaikeuttaminen, vaan ylisuuren koulutustuotannon luominen.

Työelämä voi kuitenkin tukea opetusta ja antaa ideoita ja merkityksiä opetettavaan aineeseen. Se ei kuitenkaan saa sanella sääntöjä opetukseen ja puuttua liikaa opetettaviin aiheisiin. Parhaimmillaan työelämä siis tukee opetusta.

Korhonen esittää kysymyksen, tietääkö työelämä todella, mitä tulevaisuudessa pitää osata? Toisaalta saman kysymys voidaan heittää myös oppilaitoksille. Usein ongelmaksi saattaa nousta se, että kumpikaan (työelämä ja koulutus) taho ei tiedä mitä toinen ajattelee.

Opettajalla tulee olla myös mahdollisuus katsoa aihetta laajemmassa mittakaavassa. Työelämä voi katsoa liikaa juuri tätä hetkeä ja sen tarkoituksperiin ei välttämättä mahdu aiheen tarkastelu pidemmällä aikavälillä. Työelämän vaatimuksia säätelee pitkälti sen hetkinen markkinatalous. Työnantajalle voi riittää, että valmistunut opiskelija osaa suorittaa annetun työtehtävän hyvin. Opettajalla voi kuitenkin olla tarve opettaa opiskelijalle taustatietoa siitä miksi hänen tulee suorittaa annettu työtehtävä tietyllä tavalla. Opettaja haluaa kertoa teoreettisen tiedon työtehtävän taustalta ja antaa opiskelijalle valmiudet toimia alalla myös eri työtehtävissä ja käyttää hyväkseen erilaisia työkaluja.

3.6 Miten opetus voi palvella työelämää?

Opetuksen tarkoitus on tuottaa työelämälle työntekijöitä. Oppilaitoksen on hyvä kuunnella työelämää ja kehittää opetustaan siten, että työelämän tarpeet tulisivat tyydytetyksi.

Antikainen esittää, että yksinkertaisen reproduktioteorian mukaan koulun ja työelämän välillä vallitsee suora vastaavuus. Koulu erottelee yhteiskunnallisen eliitin massasta ja kasvattaa tottelevaista työvoimaa työelämän hierarkioihin.

Voidaan tietenkin miettiä onko ”eliitin erottelu” ja ”tottelevainen työvoima” enää tätä päivää, koska lauseet eivät huomioi yrittäjiksi tähtääviä opiskelijoita.

3.7 Onko opettaminen mielekkäämpää työelämälähtöisen opetuksen kautta?

Työelämälähtöisen opetuksen mielekkyys on opettajakohtaista. Pitkään työelämän palveluksessa ollut opettaja voi antaa enemmän kertomalla omista kokemuksistaan. Jos opettajalla ei ole tai on hyvin lyhyt käytännön työelämäkokemus, voi hän vierastaa työelämälähtöisyyttä ja pysyä turvallisemmalla tuntuvassa teoriaopetuksessa.

3.8 Onko ns. kisälli-oppipoika opetus parempaa kuin perinteinen oppilaitosopetus?

Joillekin opiskelijoille kisälli-oppipoika opetus voi sopia paremmin. Tämän opetuksen hyviä puolia ovat vahva merkityksien saaminen opitulle. Kisälli-oppipoika opiskelusuhte voi sopia huonosti aloille, joilla tarvitaan käytännönoppien tueksi vahvaa teorialuontemusta

4. Mitä työelämälähtöisyys tarkoittaa opiskelijalle

Työelämälähtöisyys opetuksessa on opiskelijalle ensimmäinen kosketus varsinaisen työelämän haasteisiin. Työelämälähtöisyys tuo opetuksessa julki niitä tarpeita, mitä työelämä odottaa työhön siirtyvän opiskelijan hallitsevan tai ainakin tuntevan pääpiirteittäin.

Työelämälähtöisyys tuo mielestämme opiskelijalle lisää motivaatiota opiskeluunsa, sillä osattuaan asian voi hän olla ylpeä saavutuksestaan. Hän olisi osannut hoitaa saman asian oikeassakin elämässä.

Työelämälähtöinen opetus tuo myös opiskelijalle tunteen ihan aidosta oppimisesta teoriapohjaisen ja tylsän opiskelun sijaan. Työelämälähtöinen opiskelu luo vastuuta opiskeluun. Käytännön tekemiseen ja havainnointiin perustuva opetus luo perustaa oppimiselle.

4.1 Helpottaako työelämälähtöinen opetus opiskelua?

Työelämälähtöisellä opetuksella saavutetaan työelämässä tarvittavat tiedot ja taidot, joten on helpompi karsia opetettavista ammattiaineista pois osioita mitkä eivät vastaa työelämän tarpeita.

Työelämälähtöinen opetus antaa valmiudet suunnitella opintoja henkilökohtaistamalla. Näin opetus ja oppiminen saadaan opiskelijan kannalta suunnitelmallisemmaksi sekä ko. opiskelijan osalta hänen tarpeitaan vastaavaksi. Joskin yksilöllistäminen opetuksessa, varsinkin isoissa oppilaitoksissa voinee aiheuttaa resurssipulan.

Erikoisoppilaitoksissa, esimerkiksi metsäkonekouluissa, työelämän tarpeita kuunnellaan varsin vakavalla mielellä, jotta tulevat konekukset ja puunkorjuun ammattilaiset sijoittuisivat työelämään mahdollisimman jouhevasti.

4.1.1 Työssäoppimisen konteksti

Pohjosen (Petri Pohjonen Työssäoppiminen s.98) mielestä oppimistulokseen vaikuttavan monet seikat. Oppijalla on omat ajatusrakenteensa ja aiemmista kokemuksista on kerääntynyt mielikuvia. Hänelle on kehityksen myötä muodostunut erilaisia asioihin vaikuttavia asenteita. Oppija saattaa muodostaa niin tunnepohjaista

kuin älyllistäkin vastarintaa, kun tietoa yritetään viedä rakenteiden läpi. Oppimiseröjen ymmärtämiseksi onkin tärkeää erottaa toisistaan oppimisprosessin keskeisimmät rakenteet: kognitio, affekti ja konaatio.

Ruohotie (1998a, 32-33 ja 200b,1) määrittää rakenteet seuraavasti:

4.1.1.1 Kongnitio

On yleistermi prosesseille, jotka auttavat oppijaa tiedostamaan, jäsentämään ja saamaan tietoa jostakin kohteesta. Kongnitiivisia rakenteita luonnehtivia käsitteitä ovat havaitseminen, tunnistaminen, ymmärtäminen, ajattelu, järkeily ja päättely.

4.1.1.2 Affekti

Tarkoittaa tiettyyn objektiin tai ideaan kohdistuvia tunnereaktioita. Joskus sillä tarkoitetaan emotion synnyttämää energiaa tai yleistä reaktiota johonkin, josta ei pidä tai pitää. Affektiivisia rakenteita luonnehtivia käsitteitä ovat tunne, emotio, mieliala ja temperamentti.

4.1.1.3 Konaatio

Viitaa niihin mentaalisiin prosesseihin, jotka auttavat oppijaa kehittymään. Kysymys on jonkinlaisesta sisäisestä epätasapainotilasta (vastakohta sisäiselle epätasapainotilalle eli homeostaasille) tai tietoisesta pyrkimyksestä toimia ja tavoitella jotakin.

Jos oppimisen kautta mahdollista kohentaa omaa ammattitaitoa tai asemaa, oppiminen on omiaan tasapainottamaan tästä pyrkimyksestä aiheutuvaa jännitystä tai epätasapainotilaa. Konatiivisia rakenteita luonnehtivia käsitteitä ovat impulssi, halu, tahto ja määrätietoinen pyrkimys.

Mielestämme ihmiset ovat erilaisia ja sen vuoksi parhaiten soveltuvat työssäoppimisen menetelmät vaihtelevat, erityisesti ohjauksen osalta. Näin ollen työpaikkaohjaajan rooli on huomattava, jotta opiskelija kokee työssäoppimisen merkittäväksi ja mielekkääksi.

4.2 Onko työelämälähtöinen opetus paras malli hiljaisen tiedon siirtoon?

Hiljaisen tiedon siirtäminen on tämänhetkisessä yhteiskunnassa tärkeää. Suuret ikäluokat ovat siirtymässä eläkkeelle ja heillä oleva käytännön tietotaito poistuu työelämästä.

Kuitenkin koulutusrakenne toisen asteen koulutuksessa edesauttaa hiljaisen tiedon siirtämisessä. Kolmantena vuotena suoritettavat työssäoppimiset ja opettajien työelämäjaksot lisäävät vuorovaikutusta, jolla saadaan hiljainen tieto siirtymään ns. mestareilta kisälleille.

Työssäoppimisjaksot ovat oiva esimerkki siirtää hiljaista tietoa. Hyvä tapa hiljaisen tiedon siirtoon on avoin vuorovaikutus. Jotta vuorovaikutus saadaan syntymään, on nuorten ja vanhempien kommunikaatio saatava kohtaamaan toisensa. Näin iän muodostama kuilu saataisiin mahdollisimman pieneksi.

Työelämälähtöinen opetus antaa oman vivahteensa nuorten kasvatukseen. Junioreiden on osattava kuunnella konkareita. Vanhempien niksit ovat tulleet kokemusten kautta ja niitä on hyvin vaikea sijoittaa opetukseen, koska oppikirjat harvemmin niitä osaavat mainita.

Hiljaisen tiedon siirtäminen työelämästä opiskelijoille on haaste sinänsä niin työelämän edustajille kuin opettajillekin, mutta oikein siirretyn hiljaisen tiedon merkitys on yrityksille suuri kilpailuetu muihin nähden joten yhteistyö oppilaitosten kanssa kannattaa. Tästä syystä yhä useammassa oppilaitosten johtokunnissa istuu myös yrittäjien edustajia.

4.2.1 Hiljainen tieto

Hiljaisen tiedon käsitteen keksijänä pidetään amerikkalaista Michael Polanyitä (1966). Hän kiteytti hiljaisen tiedon olemuksen sanomalla, että tiedämme enemmän kuin pystymme kertomaan. Polanyin mukaan ihmisen tietoisuus on kuin jäävuori, josta ilmaistuna osana näkyy vain huippu ja josta suurin osa jää pinnan alapuolelle. Ihmisillä on siis paljon tietoisuutta, jota he eivät osaa ilmaista, mutta joka näkyy heidän toiminnassaan erilaisina tapoina, rutiineina, käytäntöinä ja tuntemuksina.

Hiljaisella tiedolla on monia merkityksiä, mutta yleisesti sillä tarkoitetaan intuitiivista, ei-sanallista tietämystä, joka karttuu ihmisille toiminnallisen kokemuksen kautta. Hiljainen tieto on ei-propositionaalisen tiedon laji, jossa tietäminen perustuu tunteeseen

tai vakuuttuneisuuteen tietämisestä ja jonka perusteita ei voida määritellä vakuuttavasti sanallisesti.

Hiljaisen tiedon voidaan sanoa olevan tiedon lajina erilaista kuin eksplisiittinen tieteellinen tieto, sillä ihmisille tai yhteisöille kertyneen hiljaisen tiedon symbolisia tai käsitteellisiä yhteyksiä ei ole määritelty tai niitä ei ole käsitteellisessä mielessä olemassakaan ennen kuin ne sellaiseksi määritellään.

Hiljaista tietoa on analysoitu monen sitä tarkentavan käsitteen avulla, kuten jaotteleamalla se tekniseen, kognitiiviseen ja sosiaaliseen hiljaiseen tietoon (Nonaka & Takeuchi 1995, Kuronen ym. 2007), korostamalla sen yhteyksiä rutiiniin, keholliseen tietoon (Parviainen 2000), intuitioon ja jopa viisauteen (Toom ym. 2008). Myös hiljaisen tiedon siirtämistä, säilyttämistä ja tiedonmuutosta hiljaisesta tiedosta eksplisiittiseksi tiedoksi ja takaisin hiljaiseksi tiedoksi on tutkittu kohtalaisen paljon (esim. Nonaka & Takeuchi 1995).

(suora lainaus <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/hiljainen-tieto>)

4.3 Miten opiskelijat kokevat työelämälähtöisen opetuksen?

Nuoriasteella on opetuksessa menty enemmän ja enemmän kohti työelämälähtöistä opetusta. Nuorisoasteella on lähes yksi vuosi työssä oppimista. Opiskelijat pääsevät opiskelamaan työelämää varsin läheltä olleessaan yrityksissä suorittamassa työssä oppimisjaksoja. Nämä jaksot eivät kouluta opiskelijoita vain oman alansa ammattitaitoisemmiksi osaajiksi, vaan harjoittelujaksot opettavat myös oikeaa suhtautumista elämään. Ammattikorkeakoulujen puolella on myös noin 30 opintopisteen edestä ns. työharjoittelua.

Alla Peter Jarvis esittää, että ihminen ei voi kasvaa aikuiseksi eristyksissä siitä yhteiskunnasta, johon hän on syntynyt: hän on kietoutuneena sen kulttuuriin syntymästään asti. Niinpä oppiminen ja oppimisen kohde kuuluvat kumpikin erottamattomana osana sitä sosiaalista viitekehystä, jossa oppiminen tapahtuu.

Elinikäisestä oppimisesta puhuminen edellyttää sen yhteiskunnallisen tilanteen analysoimista, jossa elämä eletään. Kokemusta ei voi koskaan irrottaa oppimisesta. Mitkä tahansa kokemukset voivat kuitenkin johtaa useisiin erilaisiin oppimisen ja ei-

oppimisen muotoihin. Ihmisellä Peter Jarvisin mukaan yhdeksän erilaista tapaa reagoida kokemukseen oppimismielessä, jolloin hänessä tapahtuu ei-oppimista, ei tiedostavaa oppimista tai tiedostavaa oppimista.

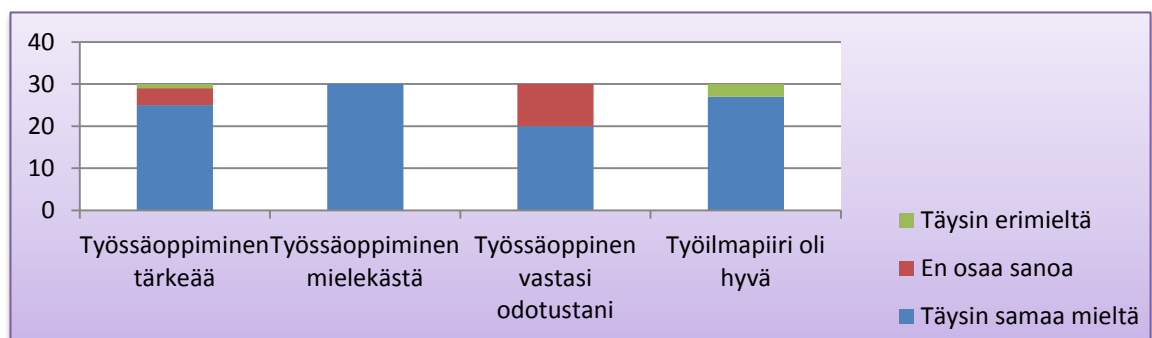
(suora lainaus Peter Jarvisin elinikäinen oppiminen ja kokemus s.143)

4.3.1 Haastattelu tulos

Haastattelin viimekesänä toukokuussa valmistuneita metsäkoneenkuljettajia sähköpostitse. Haastattelun kohderyhmää ei valittu millään perustein vaan otimme ensimmäiset valmistuneet omasta oppilaitoksesta. Yhtä hyvin olisimme voineet valita aikaisemmin valmistuneitakin, mutta viimeksi valmistuneet olivat helpoiten tavoitettavissa. Haastattelun tuloksia emme analysoineet esimerkiksi Spss ohjelmalla, joten tunnuslukuja ja tieteellistä arvoa tuskin tuloksilla on, joten puhumme haastattelusta.

Haastattelulomake on liitteenä. (*Liite nro1*)

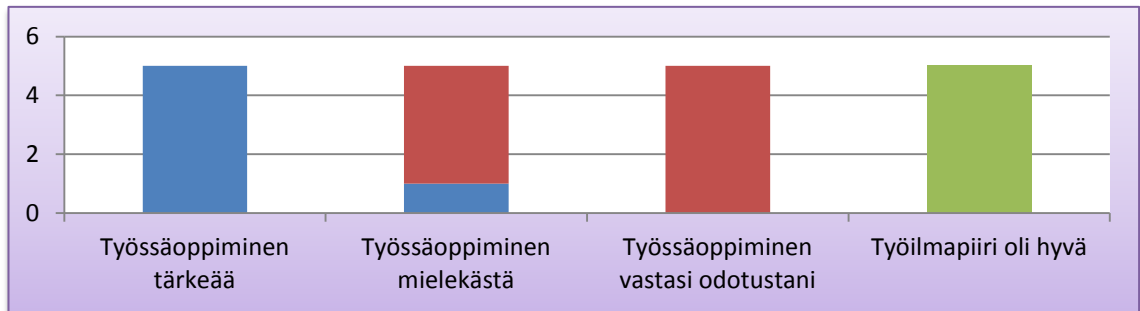
Haastattelun mukaan opiskelijat mieltävät työelämälähtöisen opetuksen mielekkääksi ja innovatiiviseksi. Kun opetus viedään pois neljän seinän sisältä lähemmäs käytännön oppimisympäristöä ja työelämää, kokevat opiskelijat oppimisensa tärkeäksi.

Haastatteluun osallistui kaikki nuorisosteenvalmistuneet metsäkoneenkuljettajat Valtimolta.

Haastatteluun osallistui 30 valmistunutta nuorisopuolen opiskelijaa, jotka tavoitin, sekä viisi valmistunutta aikuispuolen opiskelijaa. Kysymyksiä oli neljä joihin pyysin heitä vastaamaan lyhyesti.

Ensimmäisenä kysyimme työssäoppimisen tärkeyttä, toiseksi mielekkyyttä, kolmanneksi odotuksia ja neljänneksi olin kiinnostunut työilmapiiristä ja lähinnä työssäoppijaan kohdistuvasta ilmapiiristä.

Aikuispuolelta saimme palautettuja vastauksia viideltä henkilöltä.

Aikuispuolella haastateltavat kokivat työssäoppimisen tärkeäksi, mutta mielekkyyteen, odotuksiin ja ilmapiireihin vastaukset olivat ei odotettuja. Haastateltavien mukaan ilmapiiri oli harjoittelijoita kohtaan varsin huono. He tunsivat omalta osaltaan ammattitaidottomuuden tunnetta ja työilmapiiri ei ollut kannustava. Näin ollen myöskään työssäoppiminen ei vastannut odotuksia eikä he kokeneet sitä mielekkääksi. Toki haastateltavat löysivät myös myönteisiä kokemuksia ko. asioista, mm. elämän kovuutta, työelämän raadollisuutta sekä ”tulos” tai ”ulos” asetelman.

Ihminen ei voi kasvaa aikuiseksi eristyksissä siitä yhteiskunnasta, johon hän on syntynyt: hän on kietoutuneena sen kulttuuriin syntymästään asti. Niinpä oppiminen ja oppimisen kohde kuuluvat kumpikin erottamattomana osana sitä sosiaalista viitekehystä, jossa oppiminen tapahtuu.

4.4 Onko oppiminen mielekkäämpää työelämälähtöisen opetuksen kautta?

Työelämälähtöinen opetus tuo opiskelijoille tunteen opetuksen tarpeellisuudesta. Jos opiskelija kokee ja osaa johtaa opetuksen työelämälähtöiseksi on hänen helpompi mieltää asioita pois tavallisesta koulutyöskentelystä ja keskittyä ns. työn tekoon, joka onkin työelämälähtöistä opetusta. Työelämälähtöisellä opetuksella voidaan ratkoa oikeita ongelmia joita tulee vastaan työmaailmassa eikä opettajien tarvitse esitellä asioita vain ns. ”kalvosulkeisilla”.

4.5 Palveleeko työelämälähtöinen opetus paremmin työnantajia?

Työelämälähtöisen opetuksen merkitys on mielestämme varsin suuri juuri työnantaja osapuolelle. Omilla ideoillaan opetuksessa on kouluttaja valmis tekemään omat opetusmenetelmänsä vastaamaan nykypäivän työelämän tarpeita. Opiskelija näkee, että

opetus on lähellä työelämän toimintatapoja ja ymmärtää yhteyden koulussa opitun ja työelämän välillä

Tässä asiassa tulee työelämälähtöisen opetuksen hienot puolet esille. Oppilaille on jo koulutusvaiheessa osattu opettaa ongelmien ratkaisuja ym. Työssäoppiminen vain helpottaa opiskelijan työelämälähtöisten ongelmien ratkaisuja oikeassa työssään valmistumisen jälkeen. Näin ollen ovat opiskelijat entistä valmiimpia siirtymään haasteellisempiin työtehtäviin valmistuttuaan. Työelämälähtöisen opetuksen tarpeet tulevat työnantajaosapuolilta

4.6 Onko työssäoppimista kolmivuoden koulutuksessa tarpeeksi?

Kolmivuotisessa toisen asteen koulutuksessa on noin 6-8kk työssäoppimista. Yhdeksänkymmentäluvulla tulleen ammattikorkeakoulu uudistuksen myötä poistettiin Suomessa lähes kaikki kaksivuotiset perustutkinnot toiselta asteelta.

Tutkintorakenne ei sinänsä muuttunut eikä teoriaa lisätty, vaan työssäoppimista lisättiin, jotta saatiin kaikki tutkinnot kolmevuotisiksi ja kelvollisiksi yleiseen ammattikorkeakouluhakuun. Kun työssä oppimista lisättiin 6-8kk, saatiin opetus lähemmäksi työelämää eli opiskelijat työssäoppimaan. Työssäoppimisen kautta tuli ja tulee opiskelijoille lisää työskentelyvarmuutta. Työnantajat kokevat työelämäjakson pituuden hyväksi joskaan ei riittäväksi.

Lain ammatillisesta koulutuksesta (630/98) 12§:ssä todetaan, että tutkinto sisältää, sen mukaan kuin opetussuunnitelmassa määrätään, ammatillisia opintoja ja niitä tukevaa työssäoppimista.

Tämän ja muiden muutosten summana toisen asteen ammatilliset tutkinnot muuttuivat kolmivuotisiksi. Samalla kaikkiin kolmivuotisiin toisenasteen tutkintoihin on sisällytettävä vähintään puolenvuoden työssäoppimis jakso. Käytännössä tämä lisää ja edellyttää työelämän ja yritysten välisen yhteistyön lisäämistä.

Kun tarkastellaan nykyistä ja tulevaa oppimisjärjestelmää kokonaisuutena, niin oppilaitos tulee säilymään varsin keskeisenä oppimisympäristönä. Tulevaisuudessa

oppilaitokset tulevat verkostoitumaan yhä enemmän elinkeinoelämän ja muiden oppia antavien instanssien kanssa toteaa Petri Pohjonen Työssäoppiminen kirjassaan.

4.7 Miten työelämälähtöisyyttä kehitetään? Edesauttavatko opettajien työelämä jaksot sitä?

Työelämälähtöisyyttä pitäisi lähteä kehittämään työelämän tarpeiden mukaan. Koulujen johtokuntiin pitää saada enemmän työelämän edustajia, opetuksen suunnitteluun enemmän työelämän ja työnantajajärjestöjen edustajia mukaan. Vain näin toimien voidaan olla varmoja siitä mitä työelämä tarvitsee tulevilta työntekijöiltään. Työnantajilla tulee olemaan tulevaisuudessa yleensä suuri rooli vastatessaan oppilaitoksille omien tarpeidensa esilletuomisesta.

Nykypäiväisen työelämän haasteet ovat pitkälti kuulopuheiden pohjalla opetuksessa. Reaaliaikainen seuranta siitä mitä työrintamalla tapahtuu, on varsin helppoa, jos opetushenkilöstö osallistuu itse työelämäjaksoille. Työelämäjaksoilla opettajat ja kouluttajat pääsevät ajan hermoille siitä mitä oikeasti opiskelijoille tarvitsee opettaa. Kun tämä on selvää pitää se tuoda opetussuunnitelmiin sekä toteutussuunnitelmiin mukaan.

4.8 Pitäisikö opetuksessa olla mukana työelämän edustajia?

Opetuksessa työelämän edustajien pitäisi olla mukana suunnittelussa ja työssäoppisen merkeissä, ei niinkään lähiopetuksessa, lähiopetuksen tulee hoitaa ammattitaitoinen opettaja, mutta suunnittelun vaiheissa, joissa mietitään työelämälähtöisyyttä, olisi suotavaa työelämän edustajien olla mukana. Toki on aloja joissa työnopettaja on työelämän edustajia. Tällöin voidaan törmätä ongelmaan, jolloin opettajan pedagoginen pätevyys ei riitä ongelmallisen tai oppimisvaikeuksista kärsivän opiskelijan tapauksessa.

Mutta esimerkiksi ammattiosaamisen näytöissä kolmikanta arviointi perustuu siihen, että yksi arvioitsijoista tulee työnantajaosapuolelta. Tällöin saadaan työn arvioinnissa työelämän näkemys, mutta ei itse opetuksessa. Toki terveisiä varmaankin menee arvioinnin myötä myös itse opetukseen.

Ovaskainen on luonut nelikenttäanalyysin koulutuksesta ja työssäoppimisesta
(suora lainaus Ovaskainen 2002)

Vahvuudet:

- teorian ja käytännön kohtaaminen, käytännön läheinen täsmäkoulutus, osaamisen kehitys ja työkokemus, opiskelijalle varmuutta työelämään, opiskelija tutustuu työyhteisöön, eri osapuolten välinen yhteistyö, koulutuksen monipuolisuus, yksilöllisyys, opiskelijan persoonallinen kehitys, uudet ideat ja kehitysnäkökulmat.

Heikkoudet:

- ei aikaa ohjaukseen, ohjauksen laatukysymykset, epäselvät roolit, jäykkä jaksotus, koulutusmuodon tuntemattomuus, sitoutumattomuus

Mahdollisuudet:

- alueellisen työvoimatarpeiden ja koulutuksen parempi vastaavuus, edullinen ja nopea tapa kouluttaa uusia työntekijöitä, työelämän ja koulutuksen lähentyminen, lisääntyvä yhteistyö ja verkostoituminen, lisääntyvä laaduntuntemus ja työn laadun kehittyminen, dynaamisuus, asenteiden myönteinen kehittyminen, uusia lähtökohtia koulutuksen kehittämiseen

Uhat

- lisääntyvä kiire, ohjauksen puute, riittämätön yhteistyö, vaikeat suhdannevaihtelut, yritysten motivaatio, opiskelijoiden valikoituminen, rahoitus, työpaikkaturvallisuus, syrjäytysvaikutukset, kielteiset asenteet muulta henkilökunnalta

Mielestämme Ovaskaisen ajatukset nelikenttäanalyysissä ovat varsin oikeat. Oikeastaan heikkoudet ovat samoja kuin uhat jolloin ne olisi käännettävä tavalla tai toisella vahvuuksiksi. Olisiko valtiovallan väliintulo rahoittajana yritysten suuntaan oikea vaihtoehto työssäoppisen uhkien ja heikkouksien poistoon?

5 Yhteenveto

Mietittyämme henkilökohtaisia kokemuksiamme niin työelämästä kuin opetuksestakin, tutustuttuamme kirjallisuuteen ja haastateltuamme opiskelijoita, voimme todeta, että työelämän tuominen opetukseen on suotavaa ja hyvä tapa oppia ammattilaiseksi.

Työelämä rikastaa opetusta ja tuo opitulle merkityksen. Merkityksen saaminen mukaan opetukseen motivoi opiskelijoita ja näin saa aikaan valmiimpia ammattilaisia. On mahdollista, että tämä saa aikaan ns. ”lumipalloefektin” joilloin työelämä ruokkii opiskelijoita, jotka hyödyntävät vastaavasti työelämää. Kumpikin osapuoli voittaa.

Korhonen näkee, että koulutuksen ja työelämän vastaavuus ei käytännössä voi olla yhden suhde yhteen. Teorian ja käytännön yhdistäminen voi olla haasteellista. Haasteeksi tulee suljetun ja paloissa tapahtuvan luokkahuoneessa oppimisen soveltaminen ammattikäyttöön.

Tähän haasteeseen on tartuttu Kajaanin Ammattikorkeakoulussa, jossa pyritään yhdistämään teoriaopetus ja työelämän merkityksiä tuovat asiakasprojektit. Opetus ei tapahdu ”paloissa” vaan opetus toteutetaan silloin kun asiakasprojektissa on käyttöä ko. tiedolle ja taidolle. Koulussa ollaan töissä ja samalla opitaan tekemisen kautta uusia asioita. Kun opiskelija valmistuu, on hänellä jo kokemusta oikeasta työstä ja näin ollen hän on valmiimpi tulevan työnantajan palvelukseen. Tällä hetkellä on vielä epäselvää kuinka opetus ja työelämä saadaan integroitua niin, että malli olisi valmis käytettäväksi laajemminkin. Tulevaisuus ja käytännön kokemukset tulevat vielä ohjaamaan tätä opetusmuotoa.

Lahtinen esittelee Poikelan kirjassa Lahden ammattikorkeakoulun Tekniikan laitoksen mekatroniikkainsinöörikoulutuksen uudistamiseen liittyneitä haasteita. Lahtinen oli toteuttamassa opetuksen siirtymistä kohti ongelmaperustaista oppimista ja tietää minkälaisia käytännön ongelmia suuret muutokset tuovat tullessaan. Muutosprosessi voi törmätä esimerkiksi opettajien vastustukseen, koska muutokset tuottavat epävakautta organisaatioon.

Olemme huomanneet myös itse, että suurimmat haasteet tulevat opetushenkilökunnan muutosvastaisuudesta. Opiskelijat ja opetusta kehittävät henkilöt ovat olleet tyytyväisiä, mutta ”ulkopuolinen” opetushenkilökunta toimii joskus hyvinkin kriittisesti ja vastustaa muutoksia omien ennakkoasenteidensa takia.

Kuitenkin tulee muistaa, että Pohjolan mielestä tulevaisuudessa oppilaitokset tulevat verkottumaan yhä enemmän elinkeinoelämän ja muiden oppilaitosten kanssa. Työssäoppiminen vaatii hyvät suhteet elinkeinoelämän kanssa.

Oppilaitosten tulee uusiutua ja kehittää opettamistaan, koska paineet oppilaitosten alasajoon ja muihin säästätoimiin ovat ilmeisiä. Jos oppilaitos toimii joustavasti työelämän kanssa yhteistyössä ja kuuntelee työelämää, uskomme, että oppilaitoksen tulevaisuus on turvatumpi.

Lähteet

- Antikainen A. 1993. Kasvatus, koulutus ja yhteiskunta. Helsinki : WSOY
- Hartikainen K. Mattila H. 2008. Opiskellen työelämään - työelämäorientaation käsikirja humanisteille. ISBN 978-952-10-4575-2. YLIOPISTOPAINO
Helsinki <http://www.helsinki.fi/hum/tdk/opiskellentyoelamaan.pdf>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi. [Esimerkki teoksesta, jossa on useita kirjoittajia]
- Komonen, K. 2002. Työssäoppiminen oppimisympäristönä – Työssäoppimisen pedagogiikka ja organisointi Itä-Suomen työkoulu 2000 -hankkeessa. Kuopion yliopisto. Viitattu 8.9.2009. <http://www.uku.fi/mci/tyokoulu/pdtyokatja.pdf>
- Korhonen M. 2001. Ammattikorkeakoulu – työ ja oppiminen yhteistyössä. ISBN 952-9533-44-6. Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu.
- Lasonen, J. 2007. Koulutus ja työelämä - vertaileva näkökulma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 08.11.2010
http://www.haaga-helia.fi/fi/ammattillinenopettajakorkeakoulu/liite/Koulutus_ja_tyolama_Vertaileva%20nakokulma_Johanna%20Lasonen.pdf
- Miettinen, K. 2008. Erityisopiskelijan arviointi. Teoksessa Honkanen, E., Kaikkonen, L. & Kotila, H. (toim.) Näkökulmia ammatilliseen erityisopetukseen. Helsinki: WSOY, 203 - 208. [Esimerkki toimitetusta teoksesta]
- Neuvonen-Rauhala, M. 2009. Työelämälähtöisyyden määrittäminen ja käyttäminen ammattikorkeakoulun jatkotutkintokokeilussa ISBN: 978-951-39-3659-4
Kustantaja: Jyväskylän yliopisto
- OPH 2009. Autoalan perustutkinto 2009. Tulostettu 8.9.2009.
http://www.oph.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/110502_A_utoalan_perustutkinto_2009.pdf
- Ovaskainen, M. & Ritsilä, J. (2000). Työssäoppimisen tulevaisuuden haasteet. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osaston julkaisusarja 74. Helsinki 2000.
Pohjonen, P. 2005 Työssäoppiminen Jyväskylä, Kustantaja: PS-Kustannus
- Pohjonen P. 2002. Työssäoppiminen tarkasteltuna ammatillisen aikuiskoulutuksen ja työelämän näkökulmasta. ISBN 951-44-5239-9. Tampereen yliopisto.
- Poikela E. Poikela S. 2005. Ongelmista oppimisen iloa. Ongelmaperustaisen pedagogiikan kokeiluja ja kehittämistä. ISBN 951-44-6382-X. Vammalan kirjapaino. Tampere.

Ruohotie, P. 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki: Edita.

Tynjälä P. Välimaa J. Murtonen M. (Toim.) 2004. Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä. ISBN 952-451-105-3. PS-kustannus Opetus 2000.

Wilén A-T. Kojo R. Nummela T. Rahikka K. 2006. Artikkelit Yhteistyön nelinpeliä työelämän kentällä. Kever 3/2006, ISSN 1796-8283

<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/hiljainen-tieto>

Liitteet

Liite 1

Haastattelu

RASTITA SOPIVIN VAIHTOEHTO

	Täysin erimielistä	En osaa sanoa	Täysin samaa mieltä
Koetko työssä oppimisen tärkeänä?	☐	☐	☐
Koetko työssä oppimisen mielekkäänä?	☐	☐	☐
Vastasiko työssäoppiminen odotuksiasi?	☐	☐	☐
Koetko työilmapiirin hyväksi Top paikassasi?	☐	☐	☐

Kommentoitavaa tai kysyttävää
